

תוכן העניינים

מקומו של הגוף בדרך לבניית מכל לפי ביון: עבודה פסיכודינמית בשילוב עם החוויה הסומטית 1	הילה אלקיים דבורה רוזנר־זוקס
'סְטוּדְיוּם' ו'פּוֹנְקְטוּם' בכתיבה הפסיכואנליטית 25	דנה אמיר
וידויי מֶסֶךְ: ה'שִׁתְדָּשׁ' (NEWSPEAK) של המעוול 41	דנה אמיר
פרויד 'מיילדת הנשמה': הַשְּׁבֵת שֶׁפֶת הַשְּׁפֵעַ האִימָה באנליזה של המשוררת H.D. עם פרויד 59	דורית אשור
נוכחות אתית במפגש הפסיכואנליטי: התנצלות כאפשרות 91	מיכה וייס
שני פרקי שירה: להכיל התשוקה 119	נעמי טלר
על טרנספורמציה מכאוס והתהוות לריתמוס ולנפשיות, ועל ריתמוס בתהליך הטרנספורמציה מ־O ל־K 123	משה לנדאו
נקודות מפגש בין מושגים ה'אור' וה'כלי' בתורת הקבלה של רבי יצחק לוריא אשכנזי (האר"י) ובין ה'מכל' ו'מוכל' של ביון 147	רבקה מצנר
'הקשיבי לה': שירים על יחסי מטפל־מטופל 179	רות נצר
כאשר אחד ועוד אחד שווה אחד: נפתולי הבחירה בין אמת לעיוורון במיתוס האדיפלי 187	גילה עפר, בתיה שושני ומיכאל שושני

207	קברים דוממים וחיים זמניים: על סובייקטיביות ומלנכוליה במשנתם של ניקולס אברהם ומריה טורוק	גל קכמן
231	היכולת לסובייקטיביות	ויקטור רובינוב
245	קריעת מכתבים והרחף להיפטר מן האובייקט	מירב רוט
261	לְשׁוֹנֵי, שְׁפָתַי, וּנְיָבֵי: הַגִּיגִים על ריבוי שְׁפוֹת במרחבי הנפש בתהליך האנליטי	אלחנדרה שטרנשיין
291	בין המפגש הפסיכואנליטי לאמנותי: עיונים ביצירתם המשותפת של המלחין יוני רכטר והמשוררים אברהם חלפי, דליה רביקוביץ ועלי מוהר	עופר שנער לבנון
309	הוראות למחברים
315	המשתתפים
xi	תקצירים באנגלית

המשתתפים

הילה אלקיים

פסיכולוגית קלינית מדריכה; בוגרת מסלול מצבים מנטליים ראשוניים, בית-הספר לפסיכותרפיה, אוניברסיטת תל-אביב; חברה, מרכז אייכה להורות מגדלת; מוסמכת Somatic Experiencing Practitioner; קליניקה פרטית, ירושלים ומבשרת ציון.

רחוב ברקת 26

מבשרת ציון 9870654

elkayamh@gmail.com

ד"ר דנה אמיר

פסיכולוגית קלינית ופסיכואנליטיקאית מנחה, החברה הפסיכואנליטית בישראל; חברה סגל וראש המסלול הבינ-תחומי לדוקטורט בפסיכואנליזה, החוג לייעוץ והתפתחות האדם, אוניברסיטת חיפה; מורה ומדריכה, המכון הפסיכואנליטי בירושלים; משוררת וחוקרת ספרות.

רחוב שדרות הנשיא 54

חיפה 34643

dana.amir2@gmail.com

ד"ר דורית אשור

חוקרת ספרות, פסיכואנליזה ומגדר; מלמדת, במרכז לייפר ללימודי נשים ומגדר, האוניברסיטה העברית בירושלים, ובמחלקה לספרות לשון ואמנויות, האוניברסיטה הפתוחה, ובתכנית לטיפול באמצעות אמנויות, המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין בירושלים; חברה בינתחומית, מכון תל-אביב לפסיכואנליזה בת-זמננו.

רחוב הרקפת 13/6,

עיר גנים, ירושלים 96505

ashur.dorit@mail.huji.ac.il

ד"ר מיכה וייס

פסיכולוג קליני ומדריך, קליניקה, גבעתיים; עבודת הדוקטורט בתוכנית ללימודי פרשנות, אוניברסיטת בראילן, 'האם פרקטיקת ההתנצלות רלוונטית לפסיכואנליזה?'; מקיים סדנאות לאתיקה יישומית בתוכניות קליניות כמו מרכז ויניקוט, היחידה ללימודי חוץ, אוניברסיטת בראילן והיברו יוניון קולג'; גזבר, וועדת האתיקה בהפ"י; חבר ועדת המנהל בעמותה הישראלית לטיפול, חקר ומניעת הפרעות אכילה; חבר, הועד ההתייחסותי.

רחוב אחדות-העבודה 12

גבעתיים 5320202

michaweiss13@gmail.com

נעמי טלר

עובדת סוציאלית קלינית; תואר שני מהאוניברסיטה העברית בירושלים; בוגרת לימודי פסיכותרפיה, מרכז ויניקוט; מטפלת במרכז י"ש אור.

רחוב הרבש 1/11

אפרת 9043500

naomi5741@gmail.com

משה לנראו

פסיכולוג קליני; מורה, המסלול למצבים מנטליים ראשוניים, התכנית לפסיכותרפיה, בית הספר ללימודי המשך, בית-הספר לרפואה ע"ש סאקלר, אוניברסיטת תל-אביב; קליניקה פרטית.

רחוב השלום 16א

אבן יהודה 40500

mllandau@netvision.net.il

ד"ר רבקה מצנר

עובדת סוציאלית קלינית, פסיכותרפיסטית; קליניקה פרטית, בני-ברק: דוקטור, מחלקה למחשבת ישראל, אוניברסיטת בראילן "נקודות מפגש בין קבלת האר"י לבין התיאוריה של ביון".

רחוב בן-זומא 10

בני ברק 5139210

ourimat@bezeqint.net

רות נצר

פסיכולוגית קלינית; אנליטיקאית יונגיאנית, מורה ומדריכה בכירה, העמותה היונגיאנית הישראלית החדשה; בית ספר לפסיכותרפיה יונגיאנית, מכללת סמינר הקבוצים; משוררת וחוקרת ספרות וקולנוע; פרסמה שבעה ספרי עיון, ספר פרוזה אוטוביוגרפי, ועשרה ספרי שירה.

רחוב אפרים קציר 4
הוד השרון 4528261
netzerr@bezeqint.net

ד"ר גילה עפר

פסיכולוגית קלינית בכירה; פסיכואנליטיקאית, חברה מייסדת ויו"ר לשעבר, מכון תל-אביב לפסיכואנליזה בת-זמננו; חברה, המכון הישראלי לאנליזה קבוצתית, חברה מייסדת וחברת סגל הוראה; חברת סגל, המרכז הפסיכואנליטי של שיקגו; עורכת כתב-העת *EFFP: Psychoanalytic Psychotherapy Review*.

רחוב אהרון מסקין 9א,
תל-אביב 69010
gilaofer79@gmail.com

גל קכמן

פסיכולוג קליני; דוקטורנט, מכון כהן להיסטוריה ופילוסופיה של המדעים והרעיונות, הפקולטה למדעי הרוח, אוניברסיטת תל-אביב.

רחוב משה הס 20
תל-אביב 69080
Gal.kachman@gmail.com

ויקטור רובינוב

פסיכולוג קליני; מנחה קבוצות; קליניקה פרטית, שירות פסיכולוגיה חינוכית, קריית אתא.

רחוב זלמן שניאור 73
חיפה 3254518
vctrubinov@gmail.com

דבורה רוזנר-ווקס

פסיכולוגית קלינית מומחה; חברה, מכון תל-אביב לפסיכואנליזה בת-זמננו; בוגרת מסלול מצבים מנטאליים ראשוניים, בית-הספר לפסיכותרפיה, אוניברסיטת תל-אביב; מוסמכת כ-Somatic Experiencing Practitioner; קליניקה פרטית, ירושלים.

רחוב הירדן 2

ירושלים 93385

devora@netvision.net.il

ד"ר מירב רוט

פסיכולוגית קלינית ופסיכואנליטיקאית מנחה, החברה הפסיכואנליטית בישראל; ראש יחידת הדוקטורט וראש המסלול ללמודי המשך 'קליין וממשיכה' בתכנית לפסיכותרפיה, הפקולטה לרפואה ע"ש סאקלר, אוניברסיטת תל-אביב; עורכת הספר מלאני קליין: כת-בים נבחרים (כרך ב'), בשיתוף עם 'דורכן, הוצאת תולעת ספרים, תל-אביב; מחברת הספר מה קורה לקורא: התבוננות פסיכואנליטית בקריאת ספרות, הוצאת כרמל, ירושלים.

רחוב כיסופים 23א'

תל-אביב 69355

rothmerav@gmail.com

ד"ר בתיה שושני

פסיכואנליטיקאית מנחה, חברה מייסדת וחברת סגל, מכון תל-אביב לפסיכואנליזה בת-זמננו; מרצה בכירה בדימוס, בית הספר לעבודה סוציאלית על שם פול ברוואלד, האוניברסיטה העברית בירושלים.

רחוב אמיל זולא 22

תל-אביב 6346620

batya.shoshani@gmail.com

ד"ר מיכאל שושני

פסיכולוג קליני מומחה. פסיכואנליטיקאי מנחה, מרצה ומדריך, יו"ר המייסד מכון תל-אביב לפסיכואנליזה בת זמננו; חבר סגל בתוכנית הפוסט-דוקטורט לפסיכותרפיה ולפסיכואנליזה ב-NYU. חבר סגל בתכנית לפסיכותרפיה, הפקולטה לרפואה ע"ש סאקלר, אוניברסיטת תל-אביב.

רחוב אמיל זולא 22

תל-אביב 6346620

mbshoshani@gmail.com

אלחנדרה שטרנשיין

פסיכולוגית קלינית מדריכה בכירה; קליניקה פרטית; עד לאחרונה, פסיכולוגית אחראית בפרויקט "יש": המרכז הירושלמי לבריאות הנפש; בוגרת, הקורס התלת-שנתי של טיפול זוגי דינמי, ת.ל.מ.; בוגרת, תוכנית התלת-שנתית "לקרוא את ביון", מכון מגיד, האוניברסיטה העברית בירושלים; חברה, מכון תל-אביב לפסיכואנליזה בת-זמננו.

רחוב הגיא 174

הר אדר 9083600

alecita@gmail.com

ד"ר עופר שנער לבנון

משפטן; עבודת הדוקטורט בבית-הספר למדיניות ציבורית וממשל, הפקולטה למדעי החברה, האוניברסיטה העברית בירושלים; מרצה, המחלקה לעבודה סוציאלית, המכללה האקדמית ע"ש ארתור רופין ובית-הספר לתלמידי חו"ל, האוניברסיטה העברית בירושלים.

רחוב ילין 5

גבעתיים 53529

ofer.shinar@gmail.com

CONTENTS

THE ROLE OF THE BODY EN ROUTE TO BUILDING THE BIONIAN CONTAINER: INTEGRATING SOMATIC EXPERIENCE AND PSYCHODYNAMIC PSYCHOTHERAPY Hila Elyakam and Devora Rosner-Wachs	1
STUDIUM AND PUNCTUM IN PSYCHOANALYTIC WRITING Dana Amir	25
THE ‘NEWSPEAK’ OF THE PERPETRATOR: REFLECTIONS ON THE PHENOMENON OF SCREEN CONFESSIONS Dana Amir	41
FREUD AS “MIDWIFE TO THE SOUL”: THE RESTORATION OF MATERNAL SEMIOTIC PROFUSION IN H.D.’S ANALYSIS WITH FREUD Dorit Ashur	59
ETHICAL PRESENCE IN THE PSYCHOANALYTIC ENCOUNTER: APOLOGY AS A POSSIBILITY Micha Weiss	91
TWO POEMS: TO CONTAIN DESIRE Naomi Teller	119
ON TRANSFORMATION FROM CHAOS AND BECOMING TO RHYTHM AND MENTALIZATION, AND THE RHYTHM IN THE TRANSFORMATION PROCESS FROM ‘O’ TO ‘K’ Moshe Landau	123
PSYCHOANALYTIC CONSIDERATIONS ON THE MEETING POINT BETWEEN THE LURIANIC CONCEPT OF “LIGHTS AND VESSELS” AND BION’S CONCEPT OF “CONTAINER-CONTAINED” Rivka Matzner	147
‘LISTEN TO HER’: POEMS ON THE ANALYST-PATIENT RELATIONSHIP Ruth Netzer	179

WHEN ONE PLUS ONE EQUALS ONE: THE VICISSITUDES OF CHOSING BETWEEN TRUTH AND BLINDNESS IN THE OEDIPAL MYTH, AND THE FILM “INCENDIES”	
Gila Ofer, Batya Shoshani and Michael Shoshani	187
SILENT GRAVES AND TRANSIENT LIFE: ON SUBJECTIVITY AND MELANCHOLY IN THE WRITINGS OF ABRAHAM AND TÖRÖK	
Gal Kachman	207
THE CAPACITY FOR SUBJECTIVITY	
Victor Rubinov	231
TEARING UP THE LETTER AND THE URGE TO GET RID OF THE OBJECT	
Merav Roth	245
MY LANGUAGE, MY SPEECH, AND MY EXPRESSION: REFLECTIONS ON MULTIPLE LANGUAGES IN THE PSYCHIC SPACE OF THE ANALYTIC PROCESS	
Alejandra Sternschein	261
BETWEEN THE PSYCHOANALYTIC AND THE ARTISTIC ENCOUNTER: REFLECTIONS ON THE SHARED WORK OF THE COMPOSER YONI RECHTER AND THE POETS AVRAHAM HALFI, DAHLIA RAVIKOVITCH AND ELI MOHAR	
Ofer Shinar Levanon	291

ENGLISH SUMMARIES OF ESSAYS

**THE ROLE OF THE BODY EN ROUTE
TO BUILDING THE BIONIAN CONTAINER:
INTEGRATING SOMATIC EXPERIENCE
AND PSYCHODYNAMIC PSYCHOTHERAPY**

HILA ELYAKAM AND DEVORA ROSNER-WACHS

Despite Freud's (1856-1939) belief in the centrality of the body as the germinous or source of mental life (Freud 1923), psychoanalytic theory over time has evolved towards relating to the body as a metaphor, investigated and appreciated by exploring fantasies about the body and by achieving heightened levels of symbolic meaning of the body (Ben Atar Cohen, 2017). Contemporary psychoanalysis, both clinical and theoretical, show renewed interest and recognition of the importance of the body and bodily sensations in therapeutic work, particularly with patients who suffer from early, often preverbal psychic trauma and developmental pathologies that involve a lack of integration between sensory experience and symbolic processing.

This evolution has encouraged the search for ways to work with experience that has not been mentalized. This focus is concerned with experiences that lack mental representation, or that are encrypted in very poor mental representations, experienced in the earliest stages of life before the development of language or mature thought. Early psychoanalysts such as Ferenczi (1873-1933) and Winnicott (1896-1971), each in their own language, claimed that such memories were nevertheless registered and stored in the body waiting a time when they might be experienced and known (Winnicott 1958; Ferenczi 2013). Other analysts related to such early unformed experience, referring to it with different nomenclature: Wilfred Bion's (1897-1979) beta elements (1962), the unthought known (Bollas 1987), unmentalized experience (Mitrani 1995), unformulated psychic experience (Stern 1997) and unfigured mental activity (Botella & Botella 2005).

Recent developments in neuroscience have provided a neurological basis for the above phenomena by applying the important distinction between implicit memory and explicit declarative memory (Lazar & Zohar 2010). Explicit memory, primarily responsible for conscious memories, is mediated in the brain by the hippocampus which reaches full maturity at the age of a year and a half. Implicit or tacit memory, organized in the brain by the amygdala, is present at birth (Joseph 1995). It is widely accepted among psychoanalysts that implicit

memory is an unconscious, sensory-bodily memory system that registers our earliest sensory experiences and relationships. Mancia (1929-2007) referred to this range of experience as the ‘unrepressed unconscious’ (Mancia 2006) and they are expressed through body behavior and in certain kinds of dreams. Carla De Toffoli (1938-2011), in her essay “The living body in the psychoanalytic experience,” writes that we must recognize “in somatic and sensory elements and in body functions the potential for meaning ...appreciating their status as precursors of representation” (De Tofoli 2011, p. 597).

Despite the recognition that these kind of raw experiences often manifest in sensory and nonverbal ways in both the patient as well as the analyst (Gaddini 1987; McDougall 1989; Rik 2014), analytic work still tends to privilege talking about the body rather than addressing and working with the body sensations themselves. The current essay advocates the inclusion in psychoanalytically-oriented psychotherapy of knowledge and tools derived from the treatment of P.T.S.D. that focus on bodily experience. In particular, we describe the trauma technique developed by Peter Levine (1942-) referred to as *Somatic Experiencing* (Levine 1997) that focuses on how trauma is registered in the body and throughout the nervous system. We are aware that we seeking to connect and integrate two very different theoretical models, yet we believe that these models have always had inherent theoretical points of contact, and that their integrated implementation is clinically efficacious. Specifically, we try to create a bridge between somatic experiencing (henceforth: S.E.) and the conceptual world of Bion and his student Antonio Ferrari (1924-2006). In our mind, S.E. can be effective in deepening analytical work with patients who suffer from early pathologies and traumas by aiding in accessing and processing memories that predate conscious thought as well as later traumatic experiences that were defended against via dissociation.

The essay offers a brief description of S.E. and reviews its basic methods. Levine asserts that traumatic symptoms result from a disrupted, unbalanced autonomic nervous system. In situations of extreme stress, the human body employs defensive responses of “flight, fight... or freeze.” Massive physical energy must be enlisted by the nervous system to carry out the chosen response. Mammals are equipped with the ability to regulate and discharge this energy, returning to equilibrium once the threat ceases. Yet in many instances—that we refer to as traumatic in retrospect—the intensity of the situation, qualitatively, quantitatively and dimensionally, is too powerful or ongoing and the enlisted energy cannot be discharged (or is perceived as ongoing, such as in complicated mourning and P.T.S.D., and thus as not yet allowing for discharge!).

Levine claims that trauma puts the primitive brain into a state of constant

STUDIUM AND PUNCTUM IN PSYCHOANALYTIC WRITING

DANA AMIR

French philosopher and semiotician Roland Barthes's (1925-1980) slim but pithy classic *Camera Lucida* (1980) investigates the process of observation itself. The various chapters accompany him as he leafs through his personal photo album. But rather than considering the nostalgic or aesthetic context and content as such, he reflects on how his own gaze in fact *constitutes* these pictures and their meaning.

The present paper focuses on the link between Barthes's reflections on photography and the essential characteristics of the psychoanalytic writing of case histories, reports or stories, in an attempt to clarify what is it that is deleted from the picture that psychoanalytic writing is trying to take, and what thereby becomes emphasized to the point of special significance. The relation between the 'cultural context' and the freedom to puncture and undermine this context, both in the art of photography and in psychoanalytic writing, is discussed here, utilizing Laplanche's (1924-2012) concept of translation, Bion's (1897-1979) concept of the saturated versus the unsaturated thinking, and Donald Meltzer's (1922-2004) concepts of carving and envelopment. The argument is further illustrated through a fresh reading of Georges Perec's (1936-1982) *W, or the Memory of Childhood* and via two clinical vignettes reported by Ronald Britton (1932-) and Michael Eigen (1936-).

In my essay, I adopt the view that the clinical case story, like the photograph, seeks to take hold of something nearly intangible; concretely, the photograph is "of a thing," but it is more importantly of an idea, an experience, an essence. So, too, the case story attempts to capture in time, space and language, something whose dynamic presence remains elusive. Paradoxically, in fact, the very attempt at 'capturing' this object often strips it from its essence. Case stories may often be thoroughly accurate on the face of it while at the same time evoking the unpleasant sense that they have 'deadened' their object, and hence their purpose, in the process. Like the object of the photograph, the object of the psychoanalytic case study shifts as a result of the act of documentation: from being a subject it becomes an object, and therefore runs the risk of being annihilated during the very process of being written about. If Barthes is correct that a true photograph

belongs to, aspires to and enriches its subject, and becomes part of the history of the subject, we immediately understand that many case “photographs,” full as they may seem, manage somehow to not belong to the subject, nor to the analyst.

What makes the clinical case study an even more complex genre is that its object is the therapeutic *act*; e.g., a vivid, dynamic process rather than a single well-defined figure. Often the reader finds him- or herself witnessing the ghost of the therapeutic process rather than the living event, or, alternatively, discovers himself entangled in a plethora of types of mummification of the therapeutic act that are the result of the artificial or forced attempt to capture its essence.

In the paradoxical process of looking at a photograph—in Barthes’s view, as the spectator contemplates the spectrum—the following two essential elements play a role. The first Barthes calls the *studium*. This is our cultural domain, the vantage point from which we observe the photograph as such. Here are assembled all the different types of familiar knowledge by means of which we are able to ‘name’ the contents of the photograph and which enables the stimulus we perceive communicates itself to us, entering a recognizable context. The function of the second element, which Barthes calls the *punctum*, is to ‘prick,’ wound or puncture the *studium*. In psychoanalytic terms, I would argue that the *studium* contains the ‘declared’ temporal or ‘factual’ portrait of matters, mute or immovable by virtue of a certain repetitious pseudo-familiarity. It is the “this is,” of human experience, with one temporal direction. But the stadium is also actionable, it is potentially open for meaning. The *punctum*, by contrast, is always of the here and now, the instantaneous, but it is new, never familiar. It is the act of pointing at something that happens right now, shatters the existing categories and regular order of things by making a “hole” or a “wound” in the observer—rousing him or her from the *studium*’s familiar territory to an alien and exposed region within. The stadium is suddenly—though always retroactively—given new structure and significance by the principle of deferred action (*Nachträglichkeit*) that is effected by the punctum moment or insight.

Put differently, basically *studium* is the element that creates general interest in a photographic image. It shows the intention of the photographer only in the mildest, easily nameable sense. However, the observer, or at least one who would show sustained, informed interest—who would *love* the photograph and not simply *like* it, as Barthes says—is prepared to experience the photograph, as with the clinical moment, in reverse. For the photographer thinks of the idea (or intention), and whatever about it he can be conscious of, and then presents it photographically, whereas the spectator must act in the opposite way—to see the photograph and then discern or interpret the ideas and intentions behind it.